Oulun sanomat 2.2.2000 Valokuva: Atte Kalajoen kokoelmat

KYNÄVIERAS

Rottarinkulman koulumuistoja

Mahtavatko kaikki nykyoululaisetkaan tietääkään, mitä tarkoitettiin haukkumasanalla rottarinkula. Lapsuudessani ja aikuistumisikään saakka haukuttiin rottakuloiksi oulun ruotsinkielisiä, varsinkin ruottinkielisiä koululaisia. Alun alkaen, ennenvanhaan – tiemmä – rottarinkuloita olivat koululaiset yleensä, vastapoolina silloin lapset ja nuoret, jotka eivät käyneet käyneet koulua, monet heistä jo lapsina työelämässä. Nyt juuri en muista, mitä haukkumasanaa rottarinkulat heistä käyttivät.

Olin taannoisen joulun alla Oulun Pohjola Nordenin herttaisessa pikkujoulussa ruottalaisen koulun alla olevassa oululaisittain ainutlaatuisessa Mattas-kellarissa, tuhoilta säästyneessä kellariholvissa, jonka seinät Åke Mattas ennen Oulusta lähtöään somisti Oulu-aiheisilla maalauksilla tiernapoikineen kaikkineen. Minun kielessäni Sv. privatskolan on aina vain Mellanskolan, vaikka sen jatkoluokilta silloinkin pääsi ylioppilaaksi.

Ohjelmaan kuului pakina, jonka voisi otsikoida Rottarinkulana Oulussa 1920-luvulla. kuulijoina oli sekä ruotsinkielisiä että puhtaasi suomenkielisiä, keskustelukielenä kylläkin suomi. Minustakin tuli kansakouluikään ylettyäni rottarinkula. Vanhempani panivat minut, aavistaenko kovan kielipääni, ruotsalaiseen kansakouluun.

Opinhan minä lopulta ruottia, vaikka vielä III:lta IV:lle sain kehotukset oikeinkirjoituksessa. Syystä kai, sillä kirjoitin luokkatoverilleni, hellulleni (niin kuin kai olisi sanottu suomeksi) rakkauskirjeen aloittaen " Tjärä...", kun piti olla " Kärä!" paljon puhuttua pakkoruotsia lukeneet nuoretkin tietävät, että tjärä tarkoittaa tervaa.

Monenmoista Mattas-kellarissa muisteltiin. Sellainenkin tositarina samaisesta folkskolanista, mutta yli 20 vuotta ennen minun aikaani, että koulunsa aloitellut pikkutyttö Agnes – merikapteeni Braxénin tytär, sittemmin naimisissa Arnkil – viittasi kesken kaiken ja sai puheenvuoron. Menossa oli opettajatar Dahlbergin tunti. Estottomasti Agnes kysyi: " Vet tant, att tant kallas Konkkanokka?" tiesikö täti, että tätiä kutsutaan Konkkanokaksi. Melkein poikkeuksetta kaikki silloisetkin oppilaat osasivat myös suomea, niin että suomenkielisiä sanoja sekoittui puhekieleen.

Tarinan oli kertonut Agneksen isosisko Gerda, joka sittemmin pitkään oli hyvin tuttu nimi Yleisradiossa: Gerda Weneskoski, lahjakas pianisti. Agnes oli pienestä pitäen hyvin tiitterä tyttö, niin kuin sitten myöhemmin oli hyvin tomera rouva.

Vaikka en ollutkaan oikea ruottalainen, sain kauan kuulla olevani rottarinkula, oulun lyseossakin, jota sitten käydä junttasin peräti yhdeksän vuotta. Niin, niin, monet meistä ottivat koulunkäynnin silloin perusteellisesti, muutamat luokkatoverini kävivät Lyseota jopa kymmenen vuotta. Kunnon kansalaisia ja sotaveteraaneja heistä silti tuli tai ehkä juuri siksi.

Pöydälleni joutui jokin vuosi sitten Flksolan' in luokkakuva vuodelta 1920. Vieläkö eläisi joku, joka voisi tunnistaa muutamia kuvan neljäsluokkalaisista. Vain opettaja tiedetään: Gösta Masalin. Sain kuvan kansakoululaitoksen historian kirjoittaneelta tohtori pertti huttuselta, jolle sen oli lahjoittanut kansakoulutoverini Svea Lindén. olisiko etummainen merimies Verner eli Vänni Hedman ja Masalin viereinen siviili Soinin Allu?

Masalin ehti olla minunkin opettajani ainakin III-IV:llä. Muistan hänet lähinnä siitä, että hänellä oli tapana silloin tällöin lähettää minut kesken tunnin laskemaan laskut kotona uudelleen. Mikä tietysti tapahtui äidin avulla, aivan niin kuin nykyisinkin olen tottunut pyytämään laskuapua hyväpäiseltä lasteni äidiltä. Opetustapa sekin.

Folkskuulanin III ja IV luokka istuivat 1924-25 yhdessä Byströmin porttikongin oikeanpuoleisessa puurakennuksessa, jolle nyt jostakin syystä on annettu nimeksi Nappi. Matkaa kotiini oli vain noin 400 metriä. Sen verran osaan laskea.

Panu